

Bilime Adanmış Bir Yaşam: Prof. Dr. A. Cumhuri Ertekin

Yakup Sarıca

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı, ADANA

Yapacağım bir kişinin kimliği ve kişiliğini anlatmak değil. Bir öğrencisi olarak Cumhuri Hoca'yı, bir meslektaşı olarak da Cumhuri Ağabey'i kendimce anlatmaktır amacım. Bir üniversite "hoca"sı, "bilim adamı", bir "adam", bir "ağabey"dir sözünü edeceğim.

Cumhuri Ağabey'de dikkatimi çeken en önemli özellik merakıdır. Bu bilme merakı şaşırtıcı derecede gözlemcilik ve sorgulayıcılığından kaynaklanıyor bence. Arayışlarını önce bilimsel kaynaklara yönlendirir inanılmaz bir hızla ve ısrarla, şaşırtıcı bir alıcılıkla okur ve kritize ederdi. Okumak (ve vaktiyle sigara içmek) ibadeti gibidir. Okuduklarını hemen yedeğe alır, bir gün hatırlamak ve kullanmak üzere aklının bir yerlerine yerleştirirdi. Ayrıntıda boğulmaz, gereksinimlere öncelik verir, dedikodulara kulak asmaz, fakat anlamlı (bilimsel) hiçbir görüş ve bilgiyi çöp tenekesine atmaz, aklının terkisinde taşırdı.

İkinci çarpıcı niteliği bir aktivist oluşudur. Bilimsel, sanatsal ve sosyo-politik anlamda aktivisttir Cumhuri Ağabey. Asla beklemezdi; aklındaki pratiğe dökmeye iyi bir zamanlama ve karatılıkla eyleme dökerdi. Projeyi kurgular, zamanı geldiğinde laboratuara yönlendirir ve sorularının yanıtlarını bulmaya çalışırdı. Gemisini lafla yürütmezdi. Tanıdığım

yıllarda karikatür çalışmalarına oldukça ara vermiş idi; ancak 60'lı yıllarda karikatür çalışmalarını bir günlük gazetede düzenli olarak yürüttüğünü ve sergilediğini de biliyoruz. Bilim adamı kimliğinin yanında bu ülkenin insanı olmanın sorumluluğu gereği politik tavrını da belirlemiş ve tavrını –zor koşullar altında dahi- ortaya koyarken ödün vermemişti. Aydınlar dilekçesi bunun somut örneklerinden biridir. Esprili bir şekilde tüm yaşamını bir futbol maçına benzetirken rakiplerinden çok hakemlerden yakınmış, ama galibin kim olduğunun hala belli olmadığını söylemişti.

Elektrofizyoloji ağırlıklı çalışarak nörofizyoloji alanında sayısız bilimsel çalışma üretmiştir. Çalışmalarında konu dağınıklığı yoktur. Belli bir proje çerçevesinde ısrarlı ve bitmeyen bir enerji ile çalışırdı. Klinik EMG ve sinir iletimi çalışmaları, Omurilik potansiyelleri, Üronörofizyoloji ve yutmanın nörofizyolojisi olarak özetleyebileceğimiz 4 temel alanda çalışmalarını toplamak olanaklıdır. Bu çalışmalarını ile 100'ün üzerinde uluslararası yayına konu oluşturan bilimsel sonuçlar çıkarmış ve yayınlarının sitasyonu bini aşmıştır. Pek çok çalışması yabancı dilde yayınlanan kitaplarda bölüm olarak yayınlanmıştır. Konusunda dünya nöroloji ve nörofizyoloji kongrelerinde davetli konuşmacı olarak defalarca ülkemizi onurla ve tam bir bilimsel yeterlilikle temsil etmiştir.

Üniversiteden zorunlu olarak ayrı kaldığı sürede, muayenehanesinde periferik sinir sisteminin incelenmesine yönelik çalışmalar yapmış ve her koşul altında bilim üretilebileceğini göstermiştir. Üniversiter yaşamında sayısı sanırım 10'un üzerinde özgün doçentlik tezi, sayısını bilmediğim uzmanlık tezi ve hatırladığım birkaç öğrenci tezi yönetmiştir. Çalıştığı her kuruma katkıda bulunduğu en güzel kanıtlarından biri, 1988'de gittiği İsveçte kısa süre kalsa da Dr. Hansen'in doktora tezini yönetmesidir.

Cumhur Hoca, bitmeyen bir enerji ile çalıştığı gibi, bilgiyi yaymak ve paylaşmak konusunda da verimlidir, sürekli üreten ve yayan bir kaynaktır; bitmeyen bir enerji ile yazmıştır. Bilgiyi ve düşüncesini anlatarak, yaparak, göstererek ve davranarak, eylemli olarak etrafına yaymıştır. Özetle, bilgiye şevkle yaklaşan, aktivist, eğitici-öğretici ve bir bilim adamının tüm sorumluluğu ile yaşayan bir "adam"dır.

Bizlere davranış ve sözleri ile, yaptıkları ile, özetle şahidi olduğumuz periodda yaşamı ile, ne öğretti Cumhur Hoca? "Mesleğinde bir şey üretmeyen vatan sevgisinin boş teneke güvürtüsünden farklı olmadığını" belirten bir cümleyi çok beğendiğini ve böyle düşündüğünü belirtmişti. Bu sözü kulağımda küpedir. Bilimin asla güç bir şey olmadığını, bilimi güçleştiren ve güç bir iş imiş gibi gösterenlerin bilimsel düşünemedikleri için kendilerini bilime yabancılaştırdıklarını ve etraflarını da bilime yabancılaştırdıklarını söylediler. Bilimde ilk basamağın bilimsel bilgi edinmek olduğunu, gözlemlerle desteklenmiş bu bilgiler etrafında basit sorular sorarak bunların cevabını aramanın bilgi üretmekde temel olduğunu belirtmiştir. Bu yanıtı ararken doğru yöntemlerin kullanılması gerektiğini, yöntemin doğruluğu kadar basit ve herkesce uygulanabilir olması gerektiğini vurgulamıştır. Öte yandan bilinen yöntemleri kullanmak kadar bilimsel yöntem geliştirmenin bilim yapmak ve bilgi üretmekte çok önemli olduğuna inandırmıştır. Bilgileri eleştiren bir yaklaşımla ele almamız gerektiğini ve daima kendi görüşümüzü oluşturmamızın gerekli olduğuna inancını sergilemiştir. Bilimin merak kadar sebatla yılmadan çalışmakla edinilebileceğini, yani bilimin kendisine zaman ayrılmasına gerek duyduğunu vurgulamıştır. Bunun da disiplinli çalışma ile olanaklı olduğunu belirtmiştir ısrarla. Her koşul altında bilim yapılabileceğini, bilimsel çalışmaların yapılabilmesi için sırça saray aramanın gereksizliğini göstermiştir. Çaba harcayanın ve üretenin artık kendisine güvenebileceğini vurgulamıştır ve kendisi bu güveni daima hissederek ve hissettirerek örnek oluşturmuştur. Bilimsel anlamdaki hiçbir çabanın boşuna olmadığına inanmıştır; bilginin günceli

olmaz ona
g ö r e ;
bugünün
gereksiz
görünen
bilgisi yarın
çok gerekli
olur ve bir
gün birleri
bu bilgiyi
kullanır,
ileriye
taşır. Bunu
değişik
örneklerle

göstermiştir bize de.

Tüm bunların yanı sıra -ama en az bunlar kadar önemli olarak- bilimsel, sanatsal ve sosyo-politik kimliğiyle tam anlamı ile ilkeli bir duruş sergilemek gerektiğine örnek oluşturmuştur Cumhur Hoca.

Ülkemizde bir hayli örselenmeye çalışılan Cumhur Hoca, çalışmalarının semeresini yayınları yanında, Uluslar arası bilim camiasındaki yeri, TÜBİTAK ve Sedat Simavi Bilim Ödülleri yanında 10 civarında diğer bilim ödülleri, TÜBA asıl üyeliği ve TÜBA Etik komite üyeliği ile kendisini örselemeye çalışanları silkelemiştir.

Bilimselliği ve kimliği ile kurumuna, ülkesine ve arkadaşlarına katkısı en üst düzeyde iken üniversiter yaşantıya ne ölçüde zarar verdiği tartışılması gereken 67 yaş sınırı nedeni ile Cumhur Hoca Üniversiteden ikinci kez zorunlu olarak ayrılıyor. Biz öğrencileri ve çalışma arkadaşlarının mutluluğu ve şansını onu tanımak, kendisiyle çalışmak ve yanında olabilmektir. Onun yaşamından bazı özgün görüşler çıkarabilmek ve uygulayabilmektir. Bunu yapabildiğimiz oranda yanında durmamıza izin verecektir.

Nezihe Abla ile birlikte, çok yaşa, esen ve mutlu ol, değerli Hocam ve Ağabeyim.